

3
ICL. THEOLOGICI ET IURIS
PAGANINI GAUDENTII

IN ACADEMIA PISANA

ELOQVENTIÆ PROFESSORIS

PRÆLECTIONES

IN C. IV. VITÆ

CN. IVLII AGRICOLÆ

ACCEDVNT

NOTE

AVGVSTI BVCHNERI

IN IDEM CAPVT

PRÆLECTIONES

ILLVSTRANTES

RECENSVIT

IO. HENR. ACKER.

SERENISSIMI DVVIS SAXO-ISENACENSIS

SECRETARIVS.

IENÆ

SVMTV IO. PHIL. LINDNERI.

MDCCCLXXX.

GENEROSIS NOBILISSI-
MISQVE
DOMINIS
CHRISTIANO
DE VFFEL
IO. GEORGIO
DE TROIFF
IOACH. HENR.
DE TETTAV
IO. GEORGIO
DE BEVLWITZ

ILLVSTRI STIRPE

EQVITIBVS

S. D.

IO. HENR. ACKER.

Etsi ponendum in ma-
 gno bono est; auita
 nominibus esse gene-
 rosum: longe tamen
 censetur maius parentum decora fe-
 liciter referre; vel genus ipsum mo-
 rum nobilitate exuperare. Per hanc
 enim demum nobiles ab aliis secer-
 nuntur: hac duce, etiamsi fortuna
 comes statim non sit; summa tandem
 consequuntur omnia. Quam in rem
 egregie scripsit ad Horatium Moro-
 num Paullus Manutius * *obsuro loco* * lib. XI.
nati, si dignum laude nihil prestant, ep. 14.
vizio non datur; domesticis enim la-
tebris desidia regitur: a nobilibus
autem quasi debita res exigitur vir-
 sus;

ius; eam si habent, vere nobiles dicuntur; si secus illa ipsa a maioribus accepta nobilitas dedecus est culpam auget. Quod accurate apud animum perpendentes maiores VESTRI; quorum & frequens & grata recordatio vobis quotidie mille voluptates, easque solidas in animo parit: præcepta virtutis semper in pretio & conspectu habuerunt; atque decus, gloriam, dignitatem, fortunam vno tenore ad supremum vitæ halitum produxere. Per horum vero vestigia decurrere vos vidi ab illo tempore, quo nata inter nos litterarum studiis amicitia, & constans animorum coniunctio, quod pluribus declarari posset, si res verba desideraret, ac non per se ipsa loqueretur. Quem enim multæ illæ suauitates ingenii, officii humanitatisque VESTRÆ fugiunt, quibus quam proxime ad illa, ex quibus ducti & propagati estis, exemplaria acceditis? Primus mihi in communibus his litteris occurris **CHRISTIANE DE VEFEL**

XXIII *

171 190

171

171

VFFEL sanguine pariter atque ingenio generoso commemorande. Dudum est quodquæ in te singulares virtutes sunt, ab aliis mihi laudatas admirari atque colere cœpi: cum vero Te πολιτικώτερα quæque sectari viderem propius; crede mihi ad pristinum TVI amorem tantus cumulus accessit, vt in præcipuis TE haberem, qui claros natales suos ingenii lumine reddituri essent illustriores. Quæ semel tradita non solum celeriter accipiebas; sed & expeditissime depromebas e pectore: neque a bonis sententijs auerti & ad prauas opiniones traduci potuisses, etiamsi ipsi sapientiæ dictatores dubia mouissent. Ita vero TE non præcipitasti in altiores disciplinas; vt plures faciunt, relictis aut superbe spretis sapientiæ doctrinis; sed bene præparatum pectus attulisti ad iurisprudentiæ studium quantum illecebrarum ex splendore, tantum asperitatis ac tædiorū habens, si non frigidius & perfunctorie, sed sol-

licita mentis intentione excōlatur. Tacitus nunc præteruehor illam in consuetudine & familiaritate suauitatem, qua tamquam blanda animorum conciliatricula, summorum hominum opinioni fuisti commendatus. Quantum TVVM extiterit studium conficiendi gloriæ cursus, generosissime DE TROIEFF nemo est in hac Academia qui ignoret. Quemadmodum recte sentire prudentiæ; dextre facere fortitudinis; & sentire vero & facere perfectæ cumulataque virtutis est: ita rectas de rebus sententias cum virtutis exercitatione coniuncte voluisti contexere; vt ad perfectissima quæque contendere videreris. Quando alii in vino vixerunt; aut, vt facilior esset decursus temporis, lusibus suere dediti; tu horas illas melius poni posse ratus omne genus historicorum peruolutasti, ex quibus consilia manant, & leges atque argumenta prudentiæ hauriuntur. Progressus etiam in hoc studiorum genere feci.

fecisti felicissimos; nactus viarum per-
 ritissimum ducem *Burcard. Gotthelf.*
Struuium: qui, vt sudat pro commu-
 nibus commodis, ita ab omnibus di-
 ligitur, a me vero vt amplificator stu-
 diorum, & defensor contra inuidos fa-
 mæ colitur & honoratur. Si existe-
 ret ab inferis parens TVVS, cuius
 corpore terris mandato vitam & vir-
 tutem immortalitas excepit; TE que
 in vestigiis suis stantem, immo potius
 contento studio cursuque progredi-
 entem cerneret; qua TE benevolen-
 tia complexurus esset imaginem ani-
 mi corporisque sui? quibus verbis ad
 ampliora excitaturus? Ad TE cum
 venio IOACHIME HENRICE
 DE TETTAV, vberissima adest lau-
 dis materia: eaque moneor profer-
 re, quæ non modo TIBI, ad quem
 præcipue pertinent; sed generosis
 parentibus ad famam sunt gloriosa.
 censetur enim non immerito filio-
 rum virtus genitoribus honori & glo-
 riæ esse. Accedebas ad me per com-

commendationem illustrissimi viri *Bernhardi Pflugii*, summa inter heroas togatos gloria florentis, plurimasque res pro potentissimis principibus explicantis: & cum accederes industriae stimulos ac laboris oculis prius quam opinione, manibus ante quam coniectura deprehendi. Neque non politus est vitae TVAE habitus: facis quae vnicuique intelligis maxime esse accomodata: in quo seueritatem & comitatem ita misces; vt nec illa in tristiam, neque haec in petulantiam procedat. Quod tam in vita quam in studiis pulcerrimum humanissimumque existimatur. Ita vero agere decet domi tot habentem ad virtutem & laudem incitamenta, & quocunque oculos vertat, inuenientem Maroniam ille stimulum;

Te pater Aeneas, & auunculus excitet Hector.

Neque aut TVORVM spe ac fiducia, aut splendore natalium indignus deprehensus generosissime DE BEVLWITZ.

WITZ. Quod Papinius Statius ** *lib. IV.*
 de Victorio Marcello, qui tam a patre nobilis, quam materno stemmate *Silu. IV.*

felix erat, prædicavit; eum & forma
 & animis fuisse egregium: id de TE
 adfirmare licet sine omni suspitione
 adulationis. Eximius oris decor, sin-
 gularis in gestu suavitas, sermo lepo-
 re ac venustate affluens, & quod de
 Poliarcho finxit Barclaius, ** omnes ** *in Ar-*

motus, omnes nutus iucundi. Quibus *genide*
 cum accedant animus candidus, nullis *lib. I.*

que simulationum involucris tectus,
 generosus utilia & pulcra discendi ar-
 dor; quis miretur TE amari charum-
 que haberi ab omnibus, quibus comi-
 nus TVI conspiciendi copia contigit?

Quæ non adumbrata sed expressa vir-
 tutum optimarum signa cum in VO-
 BIS perspexerim; atque præterea
 honestissimis rationibus VOBIS sum
 obstrictus: cogitare cœpi, quo pacto
 publice monumentum quoddam po-
 nerem; quo tam egregia illa animi
 dotes, quam VESTRA in me collata be-

A ; neficia

COR.

neficia celebrarentur. Verum sterilior
adhuc fuit Musa mea, quam vt in lu-
cem proferret; quod doctorum viro-
rum conspectum sustinere posset:
neque tamen pro eo, quanti Vos fa-
cio, diutius potui tacere. His de
causis opusculum aliunde acceptum
offerre constitui; vt excitatissimis ve-
stris ingeniis non indoneum, ita mihi
necessarium documentum; quo o-
stendam merita vestra altius descen-
disse, quam vt possint ex memoria
euelli. Accipite alacri & lubenti ani-
mo, vt aliquid si non ad lætitiã animi
præstans, tamen ad memoriã diutur-
nitatem stabile: atque singulari com-
modo Vestro discite, quis modus in stu-
diis, qui fines, vltra quos procedere,
non tam sapientiã, quam manifestã
habetur stultitiã. Divina virtus VOBIS
præsens semper adsistat, tempestatem-
que inuidiã, optimas sæpe spes de-
cerpentis, a fortunis ac cervicibus ve-
stris auertat. Valete.

CORDATE LECTOR.

Qvadriennium
 effluxit, ex
 quo clarissi-
 mus vir Ge. Nicolaus
 Kriegk studiis huma-
 nitatis insignem lau-
 dem promeritus Paga-
 nini Gaudentii obste-
 rricem litterariam, ob
 præstantiam & argu-
 mentorum, quæ in ea
 insunt, nobilitatem be-
 neficio ac concessu
 ve-

venerabilis Theologi
 Io. Gottfried Olea-
 rii operis typogra-
 phorum commisit.
 Cum hoc pares ego
 caussas attexere pos-
 sum, quæ perpellunt,
 vti has in locum Taciti
 prælectiones, quibus
 æternitas debetur, non
 patiar intra paucorum
 conscientiam esse, sed
 in publicum & multo-
 rum notitiam produ-
 cam. Scripto intende,
 gra-

grauitate & prudentia
 præstans est: quid-
 quid argumentorum
 est vide, quam a sei-
 entiarum visceribus a-
 nimatur? adspice lo-
 cum, quem illustrat,
 omnia explicata atque
 expedita: vide fontes,
 manant dicta puris-
 simis venis: rationem
 differendi intuere, æ-
 mula Carneadis* atque
 summorum ex Aca-
 demia sapientum.**

Quid

*Grosius
 in proleg.
 I. B. & P.
 §. 5.
 ** Minut.
 Felix c. 18.
 cum notis
 Cellarii.*

Quid loquar diuitias
 orationis, quas, si bene
 os imbutum habes a-
 quis eruditi Latii, non
 poteris non admirari?
 Iterato igitur in lu-
 cem processu, vt fama
 renouetur, dignissi-
 mus est tanti viri
 labor: mihi imprimis
 feruens, vbi sub ex-
 emplis ostendendum
 genus disputandi, quo
 & caute indocti vti possint,
 & docti gloriose.

De

Quid loquar diuitias orationis, quas, si bene os imbutum habes a quis eruditi Latii, non poteris non admirari? Iterato igitur in lucem processu, vt fama renouetur, dignissimus est tanti viri labor: mihi imprimis feruens, vbi sub exemplis ostendendum genus disputandi, quo & caute indocti vti possint, & docti gloriose.

Quid

De cetero prouisum
 esse rationibus tuis
 quam optime senties,
 deuota politioribus
 studiis iuuentus, si
 attentissimis animis
 euolues, quæ theolo-
 logi memorabili
 pietate & doctrina
 præditi, certissimique
 patroni mei Adamus
 Rechenbergius & Io.
 Franciscus Buddeus
 præceptor omni hono-
 ris

ris cultu prosequen-
dus in dissertationibus
suis elegantissimis * de
constituendis studio-
rum finibus sapienter
monuere. Vale, cor-
date lector, & æqua-
nimitate TVA meam
ad scribendum indu-
striam auge.

* in differ-
ent. virum
paucis
philoso-
phandum?
& de
cultura
ingenii.

DE IIS

QUI EX SAPIENTIA ET PHI-
LOSOPHIA NON RETINVE-
RVNT MODVM.

Difficillimum cum
sit, pronuntiante
Tacito, retinere ex
sapientia modum,

haud dubie non pauca compor-
tari queunt ex bonae frugis scri-
ptoribus, historicisque, quae o-
stendant veritati licasse vitae Iulii
Agricolae narratorem, quando
sic loqui non dubitauit. Agite
ergo me per campum variae le-
ctionis vagantem cogitando se-
quimini, conditeque memoria,

B quae

quae VOBIS rem gratam facturus depromere aggredior. Dari autem veniam cupio meae in excerpando libertati, neque anxie ordini accurato se patitur alligari. Prodeat primus Solensis Chrysippus, qui limites sapientiae transgressus, ut multos conflaret libros, aliena compilabat scrinia, ceterorum plumis, ceu Aesopica cornicula se ornabat. aggrediebatur scilicet de eadem re saepe scribere, (si fides habenda Laertio) omneque quod incideret, mandabat litteris, ac saepe emendabat, magnaue testimoniorum nube utebatur. id autem in consuetudine habuit adeo, ut cum in quibusdam opusculis Euripidis Medeam totam inseruisset, & qui-

quidam habens librum in manibus interrogaretur, quidnam inesset, Chryssippi, inquit, Medea est; Apollodorus quoque sic edixit, si quis tollat de Chryssippi libris quae aliena sunt, vacua illa charta relinquetur. Nonne Stoicos in genere omnes par est dicere, ex sapientia nequaquam retinuisse modum, quandoquidem suum sapientem eiusmodi caractere descriperunt, ut nusquam haecenus repertus sit, neque reperiendus videatur deinceps. Paradoxa quoque sapientiae metas neglexerunt, adeo ut asserere non dubitavit Plutarchus, incredibilia magis decerni a Stoicis, quam fingi a poetis.

B 2

Cum

Cum vero austerus nimis & feuerus Cato Vticensis sectaretur Stoam, non dubitauit Cicero in oratione pro Muraena eum nimiae philosophiae nomine perstringere, licet modeste. Te, inquit, praeceptorum studiis flagrantem leniet dies, aetas mitigabit. Nam isti ipsi mihi videntur vestri praeceptores fines praeceptorum paullo longius, quam natura vellet protulisse.

Stoicorum genus Cynici impegerunt ad hunc lapidem, & absque modo sapientes fuerunt, si sapiens dici potest, qui sapit absque modo. nam constat eos consueuisse aram & marginem aliquam inscendere, inque hominum mores elatrare incondita ratione, quod colligere est ex verbis

verbis Tertulliani de pallio, dum
 inquit idem pallium: soleo de
 qualibet margine vel ara medi-
 cinas moribus dicere. Laudan-
 dus, qui medicinas moribus fa-
 cit, sed num Cynici commen-
 dandi, qui perinde ac si circula-
 tores forent, aut harioli, passim
 plebeculam in triuiis garriendo,
 & quidlibet effutiendo alloque-
 bantur? decet enim vero philo-
 sophum esse grauem & argu-
 tum, nec temere sua dicta vulgo
 committere. Certe Cynicorum
 occursum declinabant lubenter,
 qui plebeii prorsus non erant, &
 vitabant propter amaram &
 acerbam, qua in loquendo ute-
 bantur, libertatem.

Rursus modum ex sapientia
 retinere est negandus ille, qui

nimia intentione mentis philosophicae contemplationi vacat, adeo ut ad civitatem videatur euadere ineptus. hinc mirari nos non decet, si apud Persium quidam ex eorum numero, qui immodicam quorundam philosophantium diligentiam irridet, sic loquitur Sat. 3.

*Quod sapio, satis est mihi: non
ego curo*

*Esse quod Arcefilas, aerumnosi-
que Solones.*

Sic notat indefessa studia, & continuas vigilias, quibus aliqui se quasi aerumnosos reddebant. pergit ibidem.

*Obstipo capite, & figentes lu-
mine terram*

*Murmura cum secum, & rabio-
sa silentia rodunt.*

Im-

Immodice profecto philosophantur, qui attoniti incedunt, prorsus fixi, rigido atque immoto collo. tenent quoque pupillas oculorum immotas. quam immodicum etiam illud est, si cogitatio inter meditandum murmure agitur, certe furiosum plebs esse putabit talem hominem.

Nonne eo deduxit seria nimis contemplatio Porphyrium, ut infans vitam cum morte commutare voluerit inedia? Eunapium audite: Porphyrius concepto humanitatis odio quodam, transmisit in Siciliam, quod neque Romam in oculis ferebat, neque voces hominum amplius admittebat. Mox subiicit: iacuisse in suspiriis, inedia

se macerasse, cibique nihil ad-
 misisse, praeterea humanam
 confortionem & accessum pror-
 sus declinasse, καὶ ἀνδρώπων
 ἀλεείων πάτον.

Quodsi priuatos homines
 merito dicimus peccare, quan-
 do ex sapientia non retinent
 modum, id multo magis de re-
 gibus, principibusque est par.
 Regibus autem immodicum co-
 gnitionis studium, & scientiae
 illius, quae in contemplatione
 consistit, inutile esse, nemo fa-
 cilius, quam decimus inter Ca-
 stellae, nonus inter legionis Re-
 ges Alphonsus, clarissimis ex-
 perimentis ostenderit. Philoso-
 phiae ille quidem fuit, Astro-
 nomiaeque peritissimus, qua de
 scientia volumina posteris locu-
 ple-

pletissima reliquit, regnavit ta-
 men infeliciter: factus a studiis
 rerum sublimium, occultarum-
 que suspensae mentis, & an-
 cipitis in re quavis explicatissima
 cunctationis. incidit regnum
 Alphonſi in annum Christi 1253
 & ſequentes. ad annum autem
 1280. non deest qui ſic ſcribat.
 Indormierat procacis filii arti-
 bus Alphonſus; cum contem-
 plando coelo, ſiderumque mo-
 tibus dimetiendis occupatum fi-
 lius & laudaret impenſe, & ſe,
 ne eius otium turbaretur, omnes
 ſubiturum tantae adminiſtratio-
 nis fluctus polliceretur. Plura
 nunc non recito, cum proſtent
 a quovis legenda, obſervanda-
 que principibus, ne neglecto
 ſapientiae modo patiantur ſe a

*Bonbinus
 breuiar.
 Rerum
 Hispan.
 p. 146.*

vafriis filiis, astutisque proceribus imperandi cupidis circumveniri.

*Iovius in
Baia 2.*

Nam & Baiazetes secundus, rerum gestarum gloria hactenus felix, & imperio & vita excidit deiectus a filio Selymo, quod omissis bellis, incumbere quieti ac philosophiae coepisset, praesertim vero doctrinae Averrois qua summopere delectabatur. Coschutus quoque tertius ex filiis Baiazetis contemptus est a praetorianis militibus, postpositusque Selymo, quod in Magnesia non procul a Rhodio littore philosophiae, ac rerum contemplationi operam daret.

Quibus difficultatibus superioribus annis inuolutus est Rudolphus secundus imperator, quod

quod latebrarum amans sidera-
 li scientiae, chymicoque studio
 vacaret non exulta regni cura?
 Fratres profecto, quorum ma-
 ior Matthias, iniuerunt pactum
 de non deserendis Augustae fa-
 miliae rationibus, quandoqui-
 dem animaduertebant Caesa-
 rem veterno cuidam, & reipubl.
 negligentiae esse immersum.

Adde hisce ex nouissimis
 Mantuae ducibus eum, qui al-
 tercationibus philosophorum in
 scholis se admiscebat, argu-
 mentando, argumenta soluen-
 do, perinde ac si vmbromaticus
 foret doctor. Administrationem
 interim publicam, per socor-
 diam, perque alienas curas in-
 super habebat. hinc turbo in-
 gens Montisferrati inuasit ditio-
 nem,

nem, quibus malis obuiam iue-
rat, ne ingruerent, olim dux
Vincentius.

Nimius etiam in litteris, in
libris fuit Iacobus magnae Bri-
tanniae Rex, edidit enim versu-
culos, scripsit libellos de rebus
fidei, quos etiam principibus
obtulit legendos, quod nequa-
quam e dignitate regali esse vi-
debatur.

Memorare quoque liceret,
quandoquidem nouissima tem-
pora attingimus, aliquos splen-
dore natalium cum quouis in
Italia comparandos, qui mo-
dum nescientes retinere ex phi-
losophia abiecta per ignauiam
trepidumque pauorem erga
suam familiam sollicitudine
glebae se affixerunt, ergastulo
man-

manciparunt, rati non posse ex
 animi sententia philosophari,
 nisi umbraticis adscriberentur
 magistris, indigni prorsus qui
 magnanimorum ducum, mili-
 tia rebusque fortiter prudenter-
 que gestis clarorum, adpellen-
 tur nepotes. nec tamen absque
 defensione dimittendi sunt,
 quandoquidem contemplationi
 rerum diuinarum vt possent in-
 haerere liberi, absque omnibus
 negotiorum turbidorum com-
 pedibus soluti, non dubitarunt
 aliorum arbitrio suam subiicere
 voluntatem, diuitias omnes, vi-
 taeque coniugalis iugum mis-
 sum facere, fastum laecularem,
 popularitatis splendorem sub
 pedibus terere, Deo soli insuper
 habitis hominibus sua vota pro-
 bare.

bare. quae subiicere lubuit ne
 quis ex propria animi sententia
 praecedentem reprehensionem
 declamaram putet, cum potius
 quid aliqui fluctibus civilibus
 nimium cupide se mergentes
 oblatrent, depromserimus.

AN

ET QUATENVS FAS SIT ABS-
QUE MODO PHILOSO-
PHARI.

Praeterita praelecti-
one sic me gessi,
Auditores, vt ve-
stigia Taciti se-
quutus ostenderim ex sapientia
& philosophiae studio retineri
debere modum, iustissimae re-
prehensionis si quis se nolit red-
dere obnoxium. Nunc versa
vice id agam, vt commonstrem
immenso desiderio oportere nos
flagrare in comparanda rerum
pulcerrimarum cognitione, nun-
quam:

quamque satis diligentiae, satisque laboris sapientiae capellendae impendi. Nec miramini sic a me institui dissertationem, cum summus vir Aristoteles hunc morem in suam scholam inuexerit, ut de quolibet argumento in utramque differeretur partem, omniaque disputando sursum deorsum verterentur, nec quicquam intentatum relinqueretur, quod ad depellendas incitiae tenebras faceret atque conduceret. An ergo, dicetis, postquam contrariis frontibus nunc modum in sapientia tenendum, nunc amandandum disceptaueris, nos ambiguos, sententiaeque incertos relinques mediis in fluctibus argumentationum? Non hoc committam. quia
 potius

potius antequam nunc perorem,
 & diatribæ finem imponam, in-
 dicabo strictim breuiterque,
 quæ via ineunda, vt vera sint
 quæ iam iam prolaturus sum, &
 tamen vere laudauerit Agricola-
 lam Tacitus, quod modum ex
 sapientia retinuerit. Ergo quod
 sapientiae studium nullum ha-
 beat, nullumque habere debeat
 modum, plurima clamare, immo
 latrare (liceat sic cum Lucretio
 loqui) videntur. Etenim in
 peregrinatione, cum sapientis-
 simi cuperent euadere, multi ex
 antiquis philosophis ærates suas
 consumserunt, Xenocrates,
 Crantor, Arcesilas, Lacides,
 Aristoteles, Theophrastus, Ze-
 no, Cleanthes, Chrysippus,
 Antipater, Carneades, Pana-
 cius,

*Cic. lib. 5.
 quæst.
 Tuscul.*

C

rius, Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerabiles alii, qui semel egressi nunquam domum reuerterunt. Quis autem nescit dulcedine mira cunctos trahi a natali solo, & patriæ obliuionem difficillime obrepere? Tot tamen nobilissimi in philosophia homines, ut discerent, ut doctissimi existerent, patriam charitatem potuerunt expectorare, ex animo excludere. certe qui patrios lares dediscit, & obliuiscitur ex amore erga disciplinas, non videtur retinere modum. An vero Tacitus peccasse audebit pronuntiare tot sapientissimos viros? non id adferet, si ipse velit dici sapere. quin tacitus tantorum hominum venerabitur

tur auctoritatem, nec audebit
 censoria nota excipere Anaxa-
 goram, & Democritum, qui cum *Cic. 5.*
 querendæ diuinæ delectationi *Tuscul.*
 toto se animo dedissent, agros *quest.*
 & patrimonia reliquerunt.
 Tantum mehercule abest, vt ta-
 lem domesticæ rei contemptum
 carpat in ipsis disertissimus La-
 ctantius, vt potius affirmet dig-
 nissimos fuisse cognitione verita-
 tis, quam scire tantopere cupi-
 uerunt, atque ita, vt eam rebus
 omnibus anteponerent, dum
 abiecerunt res familiares suas,
 & renunciarunt vniuersis volu-
 ptatibus vt solam, nudamque
 virtutem nudi expediri que se-
 querentur: tantumque apud
 eos sapientiæ nomen & auctori-
 tas valuit, vt in ipsa summi

C 2 boni

boni præmium esse iudicarent. Operæ autem est audire eiusdem Lactantii verba, in quæ statim in principio pulcherrimi operis erumpit. Sic autem habent, si me non fallit memoria. Magno & excellenti ingenio viri, cum se doctrinæ penitus dedidissent, quicquid laboris poterat impendi, contemptis omnibus & publicis & priuatis actionibus ad inquirendæ veritatis studium contulerunt, existimantes multo esse præclarius, humanarum diuinarumque rerum inuestigare ac scire rationem, quam aut struendis opibus, aut cumulandis honoribus inhærere. quibus rebus, quoniam fragiles terrenæque sunt, & ad solius corporis pertinent cultum, nemo

mo melior, nemo iustior fieri potest. Sic quidem ille. quæ videntur Cornelianæ sententiæ damnantis eos, qui ex sapientiæ studio modum non retinent, robur omne, vim omnem infringere, atque enervare. Cum *lib. I. de præsertim præsto sit Ciceronis, finibus.* viri consularis summa omnique exceptione maior auctoritas, qui eos, qui sua tempestate idem dicebant, moderateque iuebant nos incumbere doctrinis, confutat, dum ait, in discendo difficilem esse temperantiam; nec enim studium cum semel admissum fuerit, reprimi coercerique potest. Nam siue ad sapientiam perueniri potest, non paranda nobis solum ea, sed fruenda etiam sapientia est: siue

C 3 hoc

hoc difficile est: tamen nec mo-
 dus est vllus inuestigandi veri
 nisi inueneris, & quarendi de
 fatigatio turpis est, cum id,
 quod quæritur, sit pulcherrimum.
 Etenim si delectamur, cum scri-
 bimus: quis est tam inuidus, qui
 ab eo nos abducat? si labora-
 mus: quis est, qui alienæ mo-
 dum statuatur industriæ? Quod si
 Ciceronis ei non sit satis testi-
 monium, annon satis sibi factum
 dicet, si prodeat exemplum cer-
 tissimum virtutis Cato Vricen-
 sis, cuius incredibilis fuit in le-
 gendis voluminibus cupiditas.
 non finit de hoc nos ambigere
 idem Tullius. Erat in eo, in-
 quit, inexhausta auiditas legen-
 di, nec satiari poterat, quippe
 ne quidem reprehensionem vul-
 gi

*3. de fi-
 nis.*

gi inanem reformidans, in ipsa curia solebat legere saepe, dum senatus cogereetur, nihil operæ reipubl. detrahens. quibus prolatis eundem non dubitat librorum helluonem appellare. Ipso de Cicerone quid dicendum? Nisi ad nos peruenissent libri, quibus de omni prope philosophiæ parte disseruit magna cum copia rerum, vix credere, nobisque possemus persuadere, hominem in republ. gravissimisque negotiis occupatissimum, caussarum in foro multarum patronum perdiligentem, qui- que tot orationes compositas summa cum eloquentia reliquit, potuisse tantum temporis legendis clarissimorum virorum Platonis, Aristotelis, aliorumque

voluminibus tribuere. Cum vero ante oculos nostros libri de natura Deorum, de diuinatione, de legibus, de finibus, paradoxa Stoicorum, Tusculanae & Academicæ quaestiones versentur, quis non agnoscat a Cicero-
 ne diligentissimam philosophiæ nauatam operam, in credibileque ad eandem excolendam allatum fuisse studium? An deinceps quisquam asseret retinendum ex sapientia modum, modiceque philosophiam degustandam? Non ita quisquam errabit, nisi toto, ut aiunt, errare velit caelo: cum etiam sese nobis vltro ingerat Caesaris dictatoris erga scientiarum arcana amor. Ipse mehercule cum interdum cogereretur rem militarem tractare, ducere
 exer-

exercitum, imperatorio mune-
 re in castris fungi, nocturni tem-
 poris non parvam partem
 somno subtractam, lectioni, lu-
 cubrationi largiebatur. Non
 tam scilicet delicatus erat Caesar,
 ut procures nostræ tempestatis,
 qui in utramque aurem stertendo
 veterno litant, ne valetudi-
 nis rationem, præ qua artes li-
 iberales flocci faciunt, neglexisse
 dicantur. Sed eundem Caro-
 nem legimus cœnas cum philo-
 sophis disputando in multam
 noctem consueuisse producere,
 cum diurnas horas cogeretur
 senatoriæ occupationi dare.
 Nam & Iulianum imperato-
 rem, qui Constantio successit,
 scimus itidem vigilasse, cum mi-
 lites dormirent, scripsisse ceteris

*Plut. in
 Cat.*

*Amm. -
 Marcell.*

quiescentibus, contemplatum
 res pulcherrimas, cum aulici,
 aulaeque ministeria somno vaca-
 rent. Facebant ergo plebeiae vo-
 ces, quas hodie frequenter au-
 dire cogimur. nam si quem no-
 vit vulgus paulo diligentio-
 rem in studiis, clamat stulticiae genus
 esse corpusculum ad imbecillita-
 tem studendo deducere, vitam,
 dum vigiliis quaeritur fama, &
 nominis gloria, breuiorem red-
 dere, & senio subtrahere. At
 nesciunt vulgares animae qualis
 in meditando percipiatur volu-
 ptas, qua suauitate perfundatur
 animus, dum mens diuinarum
 humanarumque rerum contem-
 plationi inhaeret: obliuiscitur
 mehercule se mortali corpori
 alligatam, ad aetheream rapta
 pul-

pulchritudinem humanam conditionem dedidit; terram spernit, nil humile spirat, nil mediocriter sapit, coelicum sibi videtur frui alloquio, divinitatis ambrosia vesci, nectare immortalis pasci. An illi obreperet satietas dum mensis Deorum accumbit? an curam & corpus curaret, dum beatis geniis sociata intelligibile coelestis aula intuetur exemplar? O beatos, iterum atque iterum dico beatos eos, qui mortalia quamvis circumferant corporis vincula, mentem tamen philosophando sic exercent, ut aeternitatis promulsdem in hoc quoque ergastulo delibent. Sed quo me aethus rapuit extra lineas, quas pralecti-
onis mihi ponit angustia? Redeo
ad

ad vos, auditores, revertor ad rem, de qua declamatio suscepta est. Nam ne videar aut mihi ipsi, aut Tacito, cuius verba heri sum interpretatus, repugnare: pronuncio palamque dico, scripsisse Tacitum, recte fecisse Agricola[m], quod retinuerit ex sapientia modum, neque se philosophia ingurgitarit, quia timendum erat, ne si tantam adferret ad philosophicum opus sedulitatem, umbraticus homo euaderet, nobilitatem suam obscuraret, fastigium, ad quod vocabatur a militia viraque civili, detereret, græculusque existeret, Romano nomini nequam decorus. Nec interim damnauit Tacitus exempla illa procerum Romanorum, extra
com.

communem ordinem posita, admirationeque dignissima. Nam si quis sic philosophiam cum civilibus negotiis coniungat, ut, dum vacat sapientiæ, non negligat munus, in quo collocatus est, ipse non solum non reprehendatur a Tacito, verum immortalis laude, nunquam interituro encomio ornabitur.

De eadem prælectione epigramma ad doctissimos nostri seculi philosophos.

*O cælo dilecta cohors, quæ dona
Minervæ
Congeris, et Sopiæ vesceris
ambrosia.*

*Quæ laticem Vranie potas, quæ
nectare mentem
Proluis, et Veri mystica tem-
pla colis.*

Susci-

AVGVSTI BVCHNERI
 NOTAE IN CAP. IV.
 VITAE
 CN. IVLII AGRICOLAE
 PRAELECTIONES GAVDEN-
 TII ILLVSTRANTES.

Acrius haurit philosophiam,
 qui paullo avidius id facit,
 ac maiore contentione, impetu-
 que & cura in eam incumbit,
 quam ut possit videre, quid ipsi
 expediat. Quod ubi fit, ulte-
 rius proceditur, quam par erat,
 ac vitae proposito congruebat.
 Nemo est, qui non certum fi-
 nem in vita petat, & eo referat
 omnia, quæ suscipit aut agit.
 Quamuis autem ad quodlibet
 vitae

vitaꝝ genus conducat philo-
 sophiæ studium : tamen pro di-
 uersis propositis & sectis viven-
 di, aliter aliterque habendum
 est. Pauci sunt, qui ad philo-
 sophiam adpellant animum, ut
 solam sciant, ac doceant olim,
 philosophicasue exerceant scho-
 las. Sed qui id faciunt, his con-
 cedendum, vt nihil ignorent, at-
 que acricula illa ac spinosiora
 etiam, quibus in disputationi-
 bus tantum locus est, extra vsum
 non habent, noscant & compre-
 hendant. Qui aliud sibi propo-
 suere, maxime autem actus ci-
 viles negotiaque respiciunt, & in
 republica aliquando conspici cu-
 piunt, remotiora naturæ, & ab-
 ditas causas præteruehuntur
 non male, degustantes tantum
 de

de illa parte, quantum videbitur utile; moralem autem atque civilem locum maxime tractabunt, & heic quoque ea potissimum haurient, quæ in vita & usu rerum posita sunt, fructumque promittunt aliquem, non superuacua, & quæ inutiliter tantum altercando exercent ingenia, obliuiscenda paullo post, cum egressus fueris de schola. Græcorum vanitatis fuerit, curiosè studere, atque ad ostentationem etiam discere: Romani id a gravitate sua putabant alienum, qui plura facere ad laudem, quam scire malebant; & vitæ discere, non scholæ. Vox ne sit corpus, num incorporeum aliquid? vtrumne maculæ in orbe lunæ, montes, & terræ, & flumina

D mina

mina sint? num animalium mo-
 res sint? num bonum corpus? quæ
 Stoici quærebant, & alia istius-
 modi definire diserte, neque ad
 bonum virum, nec ciuem, nec
 senatorem etiam multum facit,
 minus verò ad profliganda bella,
 tuendamque rempublicam con-
 ducit. At quid sit virtus, quid
 iustitia, quid temperantia, mo-
 destia, fortitudo, accurate nosse:
 quæ vere bona malaue sint, quæ
 in opinione posita, tum quomo-
 do ea habere oporteat: quæ ar-
 tes aut seruent rempublicam,
 aut destruant: quæ boni magi-
 stratus partes sint, aut ducis?
 hæc sunt, quæ vt ad vitam per-
 tinent maxime, ita discenda
 præcipue sunt illis, qui non um-
 brabile otium, sed lucem nego-
 tio:

tiorum ac reipublicæ affectant
curam. Quare & sapientes ipsi
in hanc philosophiæ partem in-
cumbendam præcipue, hortan-
tur passim. Quibus Agricola
cum adquiescere non posset, nec
satis haberet paucis (quod
Neoptolemo Enniano placebat,
apud A. Gellium libro V Noct.
Attic. cap. XV & XVI) phi-
losophari, ingurgitandum in
eam ratus, modum illum transiit,
qui ei ut Romano & senatori,
ac reipublicæ destinato, positus,
tenditque ulterius, quam erat
concessum.

Et paucis interiectis ad ver-
ba: *retinuit ex sapientia mo-
dum* ita scribit: retinuit
sapientiæ studium, sed ita, ut
moderaretur, nec ultra intende-
ret, quam respicienti republi-

cam expediret. Quod ipsum
quia sapientiae erat, inde *ex sa-*
pientia retinuit, ait. Nam cupi-
ditaribus animi frena posse im-
ponere, easque ad modum ra-
tionis redigere, ut maximum
sapientiae opus, ita & difficilli-
mum est; quod & Tacitus heic
significat. Scilicet uti virtutis,
sic sapientiae certus modus est, ac
tenere illum, est sapere: transi-
lire, desipere. Ita enim Euripi-
des pronunciat in Bacchis:

Τὸ σοφὸν δ' ἔσσοφία,
Τὸ, τὲ μὴ θνητὰ φρονεῖν.

quod Hugo Grotius in Excerptis
pag. CCCVII reddidit:

*Sanum nil nimis. haut sapit,
Qui plus, quam satis est, sapit.*

IN-

I N D E X.

A.

- A**lphonsus decimus inter Castelle, nonus inter legionis reges philosophia fuit peritissimus 24
 Alphonsi filius precax 25
 Anaxagoras reliquit patriam 35
 Aristotelis mos in utramque partem disserendi 32

B.

- Baiazetes secundus & imperio & vita excidit deiectus a filio Selymo 26
 Baiazetes contemptus a pratorianis militibus 26

C.

- Cato Uticensis austerus nimis & seuerus 20
 Cato Uticensis librorum belluo 38. 39

D 3

Ca-

<i>Cesaris erga scientiarum arcana amor</i>	40. 41
<i>Coschutus tertius ex filiis Baiazetis contentus a praetorianis militi- bus</i>	26
<i>Chrysippus aliena compilavit scri- nia</i>	18
<i>Cynici elatrarunt in hominum mo- res</i>	20

D.

<i>Democritus reliquit patriam</i>	35
<i>Discendi difficilis temperantia</i>	37

E.

<i>Excusantur nimium philosophiae dediti</i>	29
--	----

I.

<i>Iacobus Rex Britanniae nimius in litteris</i>	28
<i>Iuliani imperatoris diligentia</i>	41.

42

Laetan.

L.

*Lactantius laudat veteres philoso-
phos amore philosophiæ patriam
relinquentes* 36

M.

*Mantua Dux nimis in studio phi-
losophiæ* 27

P.

Patria amor 34

*Peregrinationes amarunt veteres
philosophi* 33

*Philosophantium immodica dili-
gentia irridetur apud Persum* 22

*Philosophantium immodice chara-
cter* 23

*Porphyrium seria nimis contempla-
tio quo deduxerit* 23

*Proceres nostra tempestatis delica-
ti* 41

Rudol.

R.

Rudolphus secundus chymico studio vacavit 27

S.

Sententia genuina de philosophia studio 44

Stoicorum sapiens paradoxa 19

T.

Tertulliani pallium 21

V.

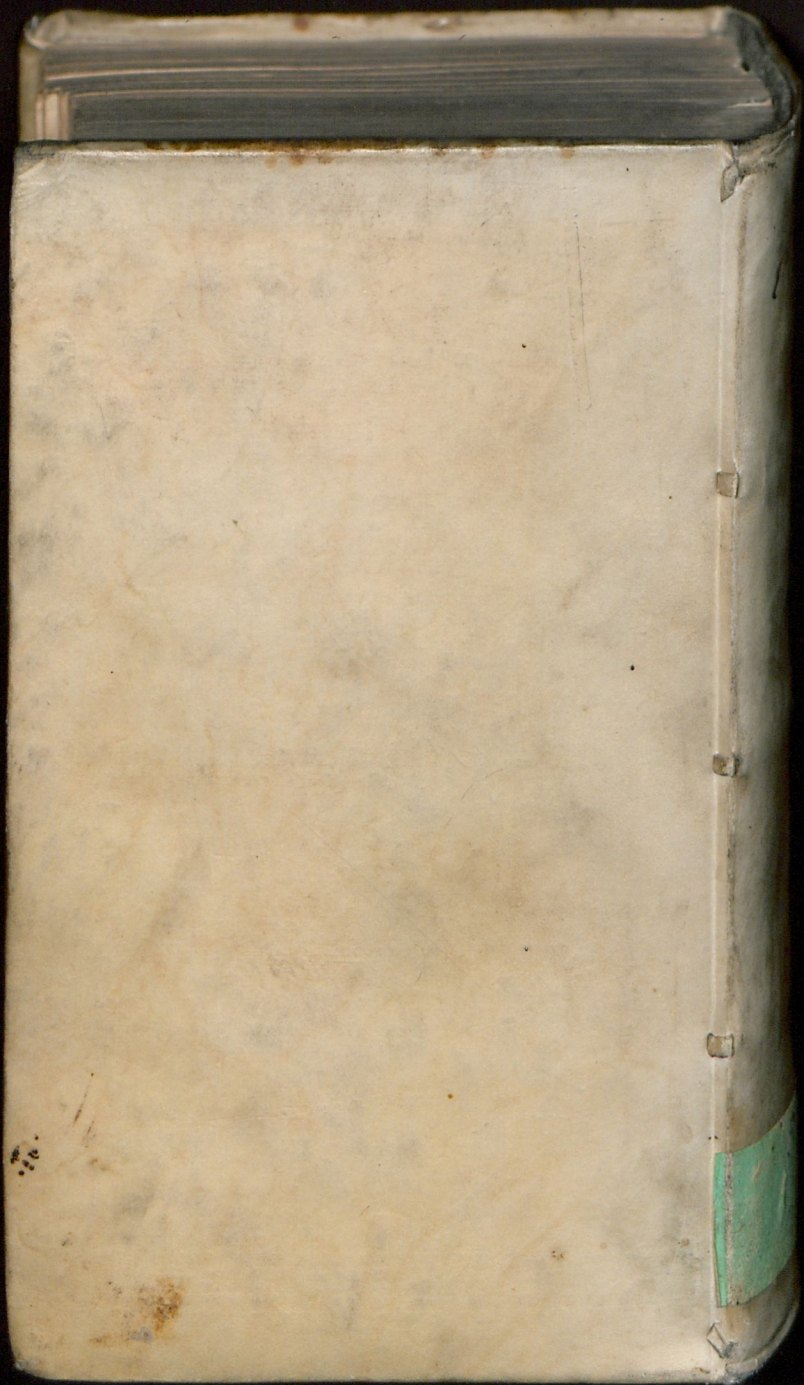
Vincentius Dux obviam it malis 28

Io. David. de Perron epistolae.

AB: 42 $\frac{27}{24}$

(X 2590 145)

76.

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

Inches
Centimetres

CL. THEOLOGII ET ICTI 3
PAGANINI GAUDENTII
IN ACADEMIA PISANA
ELOQUENTIAE PROFESSORIS

PRAELECTIONES

IN C. IV. VITAE
CN. IVLII AGRICOLAE
ACCEDVNT

NOTAE

AUGVSTI BVCHNERI
IN IDEM CAPVT
PRAELECTIONES
ILLVSTRANTES

RECENSVIT

IO. HENR. ACKER.
SERENISSIMI DVCCIS SAXO-ISENACENSIS
SECRETARIVS.

—
IENAE
SVMTV IO. PHIL. LINDNERI.
MDCCLXVIII.